

Stoma verpleegkundige

© **Copyright AVVV Utrecht, maart 2004**

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand, of openbaar gemaakt, in welke vorm dan ook, zonder schriftelijke voorafgaande toestemming van de AVVV. Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave voor welk doeleinde dan ook, dient men zich tot de AVVV te richten.

BEROEPSDEELPROFIEL

Stomaverpleegkundigen

VERENIGING VERPLEEGKUNDIGEN STOMAZORG NEDERLAND (V.V.S.N.)

Inhoudsopgave

Voorwoord	6
1 Verantwoording	7
1.1 Inleiding	
1.2 Betekenis van dit beroepsdeelprofiel	
2 Positionering van verpleegkundige stomazorg	8
2.1 Inleiding	
2.2 Ontwikkeling verpleegkundige stomazorg	
2.3 Autonomie in het handelen	
3 Zorgvragers en zorgvragen	9
3.1 Inleiding	
3.2 De oorsprong van de zorgvragen	
3.3 Kenmerken van de groep zorgvragers	
3.4 Aard van de zorgvragen naar urgentie en complexiteit	
3.5 Effecten van de zorgvraag voor gezondheid en bestaan	
3.6 Settings	
4 De betekenis en meerwaarde van verpleegkundige stomazorg	12
4.1 Inleiding	
4.2 Betekenis en meerwaarde	
- op het terrein van stoma- en wondzorg	
- voor de zorgvrager	
- voor medeprofessionals	
- binnen de gezondheidszorg	
- binnen zorgorganisaties	
5 Taakgebieden, kerntaken en competenties	14
5.1 Inleiding	
5.2 Zorgvrager gebonden taken	
- het signaleren en herkennen van de gevolgen van een stoma	
- verpleegkundige diagnoses vaststellen	
- het beoogde resultaat van de verpleegkundige zorg formuleren	
- verpleegkundige interventies plannen	
- verrichten van verpleegkundige interventies	
- coördineren	
- evalueren van stomazorg	
5.3 Professiegebonden taken	
- de deskundigheid in eigen beroepsmatig handelen en dat van collegae bevorderen	
- de kwaliteit van verpleegkundige stomazorg borgen en bevorderen	
- de beroepsuitoefening professionaliseren	
5.4 Organisatiegebonden taken	
- bijdragen aan bedrijfsvoering en beheer van de organisatie-eenheid	
- bijdragen aan het beleid m.b.t. stomazorg van de zorginstelling	
- het (mede) ontwikkelen van richtlijnen en protocollen	
Bijlagen	27
Begrippenlijst	
Geraadpleegde bronnen	
Opstellers beroepsdeelprofiel	

Voorwoord

Waarom dit beroepsdeelprofiel?

De verpleegkundige beroepsuitoefening beweegt mee met de dynamiek in de hedendaagse gezondheidszorg. Een dynamiek die op gang wordt gehouden door continu veranderende zorgvragen, ontwikkelingen in medisch-technisch handelen en de voortdurend bewegende arbeidsmarktsituatie.

Hierdoor zien wij momenteel een grote verscheidenheid aan vormen van verpleegkundige beroepsuitoefening.

De talrijke differentiaties en specialisaties, en de daarvoor benodigde opleidingen, roepen echter een beeld op van verbrokkeling en gebrek aan samenhang. Dit wordt in de hand gewerkt door het benadrukken van een ieders bijzonderheid en het veronachtzamen van de gemeenschappelijkheid in het verpleegkundig beroep. Ook de argumenten om het bestaan van een differentiatie of specialisatie te verklaren zijn divers, en ondergraven daardoor juist het bestaansrecht ervan.

Binnen lidorganisaties van verpleegkundigen bestaat daarom grote behoefte hun beroepsuitoefening te beschrijven en te verantwoorden door middel van beroepsdeelprofielen. De uniformiteit daarin laat elke differentiatie of specialisatie tot haar recht komen. En alle beroepsdeelprofielen tezamen dragen bij aan samenhang en transparantie van de verpleegkundige beroepsstructuur.

In het verlengde hiervan wordt gezocht naar passende vormen van kwalificering door middel van opleidingen en naar registratie als bekrachtiging en erkenning van de positie die men inneemt binnen het beroepenveld en de gezondheidszorg. Om die reden zijn deze beroepsdeelprofielen evenzeer van belang voor overige beroepsbeoefenaren, de wetgever, de algemene beroepsgroep, overheid (WVS), onderwijsinstellingen, werkgevers en vakbonden.

AWW
Utrecht, 2004

1. Verantwoording

1.1 Inleiding

Zorgvragers met een stoma hebben specifieke zorgvragen en daarbij speelt het chronische, langdurige karakter van hun aandoening een belangrijke rol. Zij vragen niet alleen technisch kwalitatief hoogstaande zorg van hun stoma, maar ook ondersteuning en begeleiding bij het bereiken van adequaat zelfmanagement en kwaliteit van leven.

Het verlenen van stomazorg met een dergelijke overall benadering, vraagt een specifieke deskundigheid van verpleegkundigen. Deze deskundigheid wordt gelegd bij stomaverpleegkundigen, die zich specialiseren in adequaat gebruik van methoden, technieken en materialen met betrekking tot de zorg voor een stoma. En in een professionele ondersteuning van de zorgvrager bij somatische en psychosociale problemen die uit een stoma voortkomen.

1.2 Betekenis van dit beroepsdeelprofiel

Het voorliggende beroepsdeelprofiel is een verbijzondering van het verpleegkundig beroepsprofiel. Het geeft een expliciete beschrijving van de beroepsuitoefening als stomaverpleegkundige, zodat alle betrokkenen hiervan een helder beeld krijgen.

De essentie van het verpleegkundig beroep komt herkenbaar terug in het referentiekader, gevormd door de taakgebieden, kerntaken en competenties uit het beroepsprofiel.

De verbijzondering wordt zichtbaar in de specificering of uitbreiding van taakgebieden, kerntaken en competenties binnen de context waarin de stomaverpleegkundige haar beroep uitoefent.

De beschrijving van de context, de zorgvragen en de zorgvragers vormt tevens een basis voor legitimering en validering. Het gaat dan om het onderscheid ten opzichte van andere verpleegkundigen en andere hulpverleners in de gezondheidszorg, en om de toegevoegde waarde ten opzichte van al bestaande vormen van verpleegkundige beroepsuitoefening. Hiermee worden aanknopingspunten ontwikkeld die leiden tot de positionering van de stomaverpleegkundige binnen een deelgebied van de verpleegkundige beroepsuitoefening.

De terminologie die in dit document wordt gehanteerd, sluit aan bij de ontwikkelingen binnen de verschillende zorgsectoren en het huidige opleidingsstelsel.

Om recht te doen aan het grote aantal vrouwelijke verpleegkundigen is ervoor gekozen de term *verpleegkundige* in de tekst met de vrouwelijke vorm aan te duiden. Hiermee worden zowel mannen als vrouwen bedoeld.

In navolging van het beroepsprofiel gebruiken we de werkveldoverstijgende term *zorgvrager*. Hiermee worden, afhankelijk van het werkveld, mannelijke en vrouwelijke patiënten, cliënten of bewoners bedoeld. Voor de leesbaarheid gebruiken we de term *zorgvrager* in de mannelijke vorm.

2. Positionering van verpleegkundige stomazorg

2.1 Inleiding

Dit hoofdstuk geeft een beschrijving van de ontwikkeling van stomaverpleegkunde en een duiding van autonomie in handelen.

2.2 Ontwikkeling

In navolging van de gespecialiseerde zorg in de Verenigde Staten, Engeland en Duitsland, ontstond eind jaren '70 begin jaren '80 in Nederland de verpleegkundige differentiatie 'stomazorg'. De behoefte aan en de noodzaak van stomazorg is evenredig aan de ontwikkelingen in de medische wetenschap en de technische vooruitgang.

Stomazorg is geen kortstondige aangelegenheid en beperkt zich niet tot de klinische ingreep. Het strekt zich uit van zorg voor, tijdens en na de opname waarbij de ingreep plaatsvindt. Het bewerkstelligen van continuïteit is daarom een belangrijk kenmerk van stomazorg.

Met de zorg die stomaverpleegkundigen bieden, krijgt de stomadrager de juiste materialen en middelen, ontvangt hij toereikende hulp, begeleiding, voorlichting en preventie voor langere termijn. Het is nu juist die behoefte van de zorgvrager met een aankomend of verkregen stoma om individuele aangepaste zorgverlening te ontvangen door daarvoor opgeleide, gespecialiseerde beroepsbeoefenaren.

Zorgvragers met een stoma komen voor bij alle nu gehanteerde zorgcategorieën, bijvoorbeeld kind en jeugdigen, intensieve zorg en chronisch zieken. Het achterliggende lijden kan zich echter voordoen in een specifieke levens- of ontwikkelfase of is gerelateerd aan een specifieke groep van aandoeningen en/of zorgvragers.

Stomazorg volgt een eigen ontwikkeling, gericht op de Nederlandse standaard voor verpleegkundige beroepsuitoefening en beroepsopleiding. Niettemin worden internationale ontwikkelingen op de voet gevolgd en vindt frequent uitwisseling plaats van nieuwe concepten, behandelmethoden en behandelmaterialen.

2.3 Autonomie in handelen

De stomaverpleegkundige is een zelfstandig werkende beroepsbeoefenaar, die zonder directe aanwijzingen of richtlijnen haar zorg verleent.

Algemene eenduidigheid over autonomie in het handelen van de stomaverpleegkundige is er nog niet, gegeven het feit dat haar autonomie bepaald wordt door de organisatiecontext waarbinnen zij functioneert. Een belangrijk aspect daarbij is het afstemmingsvraagstuk met medische specialisten.

De autonomie van de stomaverpleegkundige komt tot uiting in:

- verantwoordelijkheid voor het zelfstandig plannen en uitvoeren van verpleegkundige activiteiten en interventies, ook in situaties zonder standaarden of handelingsvoorschriften;
- verantwoordelijkheid voor de organisatie van stomazorg rond een individuele zorgvrager en voor uitvoering van de basis(stoma)zorg door verpleegkundigen;
- de consultfunctie, zowel intramuraal als extramuraal, aangevraagd door zowel (huis)artsen als verpleegkundigen, waarbij de consulten zowel het stellen van een diagnose, de keuze van interventies en resultaatbepalingen als het verlenen van zorg betreffen;
- het diagnosticeren en behandelen van een aantal zeer specifieke aandoeningen binnen het vakgebied zoals b.v. stomacomplicaties en huidproblemen.

3. Zorgvragers en zorgvragen

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk geeft een beschrijving van zorgvragen, zorgverlener, zorgverlening, zorgvrager en zorgcontext, als onderbouwing van een specifieke vorm van beroepsuitoefening

3.2 De oorsprong van de zorgvragen

De zorgvragen vinden hun oorsprong in ziekten, aangeboren afwijkingen en traumata.

In geval van ziekten heeft dat betrekking op acute of chronische aandoeningen en aangeboren afwijkingen aan het maagdarmsstelsel of de urinewegen, die soms veroorzaakt worden door externe factoren zoals overmatig medicijngebruik. Bij ziekten zijn er ook acute of chronische aandoeningen aan de urinewegen. Bij traumata kan gedacht worden aan perforatie of naadlekkage als complicatie van een maagdarmpoperatie.

Indicaties voor het aanleggen van een incontinent, c.q. continent stoma of een inwendig reservoir zijn te verdelen in primaire en secundaire indicaties.

Primaire indicaties zijn ziekten, aandoeningen, afwijkingen of traumata. De meest voorkomende zijn congenitale afwijkingen, neurogene stoornissen, vasculaire stoornissen, inflammatoire en infectieuze aandoeningen, familiale aandoeningen, benigne of maligne tumoren, functiestoornissen, buiktraumata.

Secundaire indicaties zijn aandoeningen ontstaan door complicaties ten gevolge van een behandeling. De meest voorkomende zijn naadlekkage, fistelvorming, perforatie, stenose, radiatielaesie.

3.3 Kenmerken van de groep zorgvragers

Een van de belangrijkste kenmerken van zorgvragers is dat zij aan het begin van het zorgproces op vrijwel alle terreinen leek zijn met betrekking tot de stoma.

Stomadragers zien we in alle lagen van de bevolking, in alle leeftijdscategorieën en bij beide seksen.

De groepen zorgvragers waar stomaverpleegkundigen mee te maken hebben zijn:

1. zorgvragers die om welke reden dan ook in aanmerking komen voor het aanleggen van een incontinent c.q. continent stoma of een inwendig reservoir, gastro-enterologisch of urologisch;
2. zorgvragers waarbij om welke reden dan ook een incontinent c.q. continent stoma of inwendig reservoir is aangelegd;
3. zorgvragers die om welke reden dan ook te maken hebben met producerende wonden, waarbij stoma opvangmateriaal geïndiceerd is;
4. zorgvragers die om welke reden dan ook te maken hebben met voedingsfistels en producerende fistels (spontaan of aangelegd).

3.4 Aard van de zorgvragen naar urgentie en complexiteit

Bij de stomadragers kunnen zich zorgvragen voordoen met een hoge urgentie die adequate en snelle interventies vereisen. Hierbij kan gedacht worden aan bloedingen, obstipatie, stenose, necrose, huidproblemen en dehiscentie.

De zorgvragen manifesteren zich op het somatische, psycho-sociale, seksuele en het maatschappelijke vlak. Door de onderlinge wisselwerking hierin, laten zij zich kenmerken als complex.

Professionele begeleiding is nodig vanwege mutilatie, verstoord zelfbeeld, acceptatieproblematiek en achterliggende gezondheidsproblemen.

3.5 Effecten van de zorgvraag voor gezondheid en bestaan

De zorgvraag heeft meerdere effecten, vooral op de langere termijn en met een langere doorwerking. Een verander(en)de levensstijl is een belangrijk effect.

Effecten zijn zichtbaar in de gezinssituatie, de relatie met partner en kinderen. Vaak worden al bestaande, sluimerende problemen door het gegeven 'stoma' aangewakkerd. Bij kinderen bestaat de kans op verstoring van het beeld van het gezond opgroeiend kind zonder handicap.

Op het maatschappelijke en sociale vlak is de kans op isolement groter, ontstaat minder perspectief in loopbaan e.d.

De stoma wordt ervaren als een verminking en geeft kans op verstoring van het eigen lichaamsbeeld en op termijn het zelfbeeld. De betrokkenen voelen grote onzekerheid ten aanzien van stoma en stomamateriaal. Zij ervaren ook het kwijtraken van de regie over hun eigen lichaam. Problemen met betrekking tot seksualiteit zijn groot.

Zorgvragen die frequent gediagnosticeerd worden, zijn:

- verlies van natuurlijk continentiemechanisme na het aanleggen van een continent en/of incontinent stoma
- verminderde weerstand, infectiegevaar
- groei problemen bij kinderen
- verhoogde kans op urineweginfectie bij een urinestoma
- obstipatieklachten
- kans op uitdroging door een verhoogde uitscheiding bij een ileostoma
- een afwijkend ontlastingspatroon als gevolg van een (mechanische) obstructie of een afwijkend voedingspatroon en/of vochtinname
- urineretentie bij een continente urinedeviatie
- ontlastingincontinentie
- verminderd vermogen tot lichamelijke inspanning
- onvermogen van de mantelzorg tot ondersteuning
- veranderd lichaamsbeeld, waarin aspecten zoals machteloosheid, angst, minderwaardigheidsgevoel, boosheid, onzekerheid naar voren kunnen komen
- terechtkomen in een sociaal isolement
- de confrontatie met de stoma uit de weg willen gaan (vermijdingsgedrag)
- verstoring relatie ouder-kind of zorgvrager-naaste
- onvermogen tot seksueel functioneren
- ontkenning van gezondheidsproblemen
- afhankelijk gedrag
- langdurig rouwen
- onvermogen tot aanpassing aan nieuwe situaties

Naast de individuele zorgvragen zijn er specifieke zorgvragen die voorkomen bij groepen als:

- stomadragers die chemotherapie of die radiotherapie ondergaan
- zorgvragers bij wie om palliatieve reden een stoma is aangelegd
- zorgvragers met een oesophagostomie
- ouders van kinderen met een stoma
- zorgvragers met een lichamelijke of met een geestelijke handicap
- zorgvragers met een verstoord verwerkingsproces op psychisch, sociaal, maatschappelijk of seksueel gebied
- zorgvragers waarbij cultuur, religie of levensbeschouwelijke achtergrond een bijzondere invloed uitoefent op het leven met een stoma
- zorgvragers met een afwijkend stoma of afwijkende huid
- vrouwen met een stoma tijdens de zwangerschap
- jeugdigen met een stoma

3.6 Settings

Verpleegkundige stomazorg kenmerkt zich door het bewerkstelligen van continuïteit en is daardoor zichtbaar binnen meerdere settings, verspreid over het gehele land. In ziekenhuizen die beschikken over een stomapoli ligt de concentratie van zorg hoger. Afhankelijk van de setting verschuift het accent van de stomazorg en de samenwerking met andere disciplines.

In continue stomazorg spelen zowel stomaverpleegkundigen in dienst van een zorgorganisatie als stomaverpleegkundigen in dienst van een medische specialzaak een belangrijke rol.

Bij stomazorg intramuraal ligt een groot accent op de klinische en poliklinische zorg in de periode voor en na de aanleg van een stoma. De stomaverpleegkundige die werkzaam is in deze setting onderhoudt veel contacten met de 1e, 2e en 3e lijnszorg.

Bij stomazorg extramuraal ligt een groot accent op advisering, probleemherkenning en –oplossing in de thuissituatie. Het gaat hier om perioden van maanden of jaren na aanleg van de stoma. Daarbij is samenwerking van de intra- en extramuraal werkende stomaverpleegkundige en van de stomaverpleegkundige in dienst van een gespecialiseerde leverancier van groot belang.

4. De betekenis en meerwaarde van verpleegkundige stomazorg

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk geven we antwoord op de vraag wie de stomaverpleegkundige is, wat zij doet en waar zij zich mee onderscheidt van andere verpleegkundigen en andere hulpverleners in de gezondheidszorg. Het accent ligt daarbij op de toegevoegde waarde ten opzichte van al bestaande vormen van verpleegkundige beroepsuitoefening.

4.2 Betekenis en meerwaarde

4.2.1 Op het terrein van stoma- en wondzorg

Beroepsuitoefening als stomaverpleegkundige berust op specifieke kennis van ziektebeelden en operatietechnieken met betrekking tot een stoma, en van somatische en psychosociale problemen die daaruit voortkomen.

Bij zorgvragers met een stoma is sprake van zeer specifieke zorgvragen (wondbehandeling, stomazorg, materialen, leefwijze etc.). Het zijn vaak zorgvragers met een chronische aandoening die met hun aandoening moeten leren leven en waarbij, vanwege het langdurige karakter van hun aandoening, een hoge mate van zelfmanagement wordt nagestreefd. Dit uit zich onder meer in een grote behoefte aan sociaal-maatschappelijke zorg, informatie en voorlichting en psychosociale begeleiding. Het zijn deze vragen en behoeften waarop meestal niet of ontoereikend wordt ingespeeld door aanverwante beroepsgroepen of door andere verpleegkundigen.

In dat opzicht heeft de stomaverpleegkundige een overalblick om de noodzaak van zorg, vanuit de optiek van stomazorg, vast te stellen en deze uit te (laten) voeren. Zij heeft snel inzicht in zowel de psychische, praktische, verpleegtechnische als de sociaal-maatschappelijke zorgbehoefte van de zorgvrager. Zij is tevens in staat om complexe interventies efficiënt en flexibel uit te voeren. Het zwaartepunt ligt in het vaststellen van de specifieke zorgbehoefte van de individuele zorgvrager en het strategisch plannen en uitvoeren van zorg. Naast standaardprocedures en combinaties van procedures bestaat deze ook uit het bedenken van nieuwe procedures. Bij het bedenken en het uitvoeren van hoog complexe technische stomazorg wordt veel creativiteit vereist.

Op het gebied van stomazorg zijn overlappingsgebieden bekend met andere beroepsgroepen, zoals de wondverpleegkundige, incontinentieverpleegkundige, maagdarmleververpleegkundige, oncologieverpleegkundige en diëtist. Vaak is er sprake van aanvulling van elkaars expertise en deskundigheid.

4.2.2 Voor de zorgvrager

Op het gebied van stomazorg presenteert de stomaverpleegkundige zich aan een zorgvrager en diens familie als een hulpverlener:

- die een vertrouwensrelatie kan opbouwen;
- die beschikt over specifieke kennis met betrekking tot ziektebeelden, operatietechnieken en stomamaterialen;
- die waakt over de continuïteit van zorg, ongeacht de verblijfplaats van de zorgvrager, wat wordt bereikt door primair poliklinisch contact, voortzetting tijdens klinische periode en poliklinische nazorg;
- die zowel binnen als buiten de kliniek kennis overdraagt aan andere disciplines, die de zorg voor de zorgvrager hebben

4.2.3 Voor medeprofessionals

Op het gebied van stomazorg presenteert de stomaverpleegkundige zich aan medeprofessionals als:

- kennisdrager en -overbrenger binnen en buiten de kliniek;
- motor achter coördinatie en afstemming van zorg door verschillende disciplines;
- uitvoerder van relevant verpleegkundig onderzoek in de praktijk;
- ondersteuner in het zorgproces en uitvoerder van deskundigheidsbevordering;
- beroepsbeoefenaar die bepaalde taken van de medisch specialist overneemt, op basis van haar deskundigheid en specialisatie.

4.2.4 Binnen zorgorganisaties

Op het gebied van stomazorg presenteert de stomaverpleegkundige zich binnen de zorgorganisaties als een beroepsbeoefenaar, die:

- deze specifieke zorg coördineert en organiseert;
- protocollen ontwikkelt voor betreffende zorg;
- betrokken is bij een doelmatig gebruik en beheer van materiaal;
- haar deskundigheid aanwendt bij het vaststellen, bijstellen en uitvoeren van beleid;
- door poliklinische nazorg complicaties sneller herkent of zelfs voorkomt, zodat een volgend behandelingstraject kan worden voorkomen;
- verpleegkundig onderzoek naar de eigen organisatie vertaalt en implementeert.

4.2.5 Binnen de gezondheidszorg

Op het gebied van stomazorg presenteert de stomaverpleegkundige zich binnen de gezondheidszorg als:

- hulpverlener die consulten verleent aan andere gezondheidszorgwerkers, waardoor de (verpleegkundige) zorg zowel intra- als extramuraal geoptimaliseerd wordt. (dit geldt ook voor huisartsen);
- gesprekspartner voor bijvoorbeeld overheid, ziektekostenverzekeraars, leveranciers en patiëntenvereniging;
- professional die voorwaarden realiseert en procedures ontwikkelt;
- professional die aanzet tot nieuwe productontwikkeling.

5. Taakgebieden, kerntaken en competenties

5.1 Inleiding

In samenhang met voorliggende onderwerpen wordt in dit hoofdstuk een beschrijving gegeven van de deskundigheid van een stomaverpleegkundige.

Deze deskundigheid manifesteert zich op 3 taakgebieden, te weten:

- **Zorgvragergebonden taken:** de verzameling van taken die verbonden zijn aan het primaire proces, de directe zorgverlening
- **Professiegebonden taken:** de verzameling van taken die verbonden zijn aan behoud, ontwikkeling en kwaliteit van professionele beroepsuitoefening
- **Organisatiegebonden taken:** de verzameling van taken die verbonden zijn aan beleid en beheer met betrekking tot voorwaarden voor de directe zorgverlening in een zorgorganisatie of in een organisatie-eenheid

Elk taakgebied is een verzameling van kerntaken rond een aspect van zorg, waarvoor een stomaverpleegkundige verantwoordelijkheid draagt. Alle taakgebieden samen dekken het totale proces van behandeling en zorg.

Elk taakgebied krijgt een eigen inkleuring door de zogeheten kernopgaven. Kernopgaven hebben betrekking op een opgave of probleem, die specifiek/kenmerkend is voor een stomaverpleegkundige en waarop zij in haar beroepsuitoefening adequaat moet kunnen reageren.

De kernopgaven geven richting aan een of meerdere competenties. Een competentie wordt in dit profiel omschreven als:

Een - continu te onderhouden en te ontwikkelen - combinatie van vaardigheden, kennis, attitudes en persoonskenmerken, nodig om in een bepaalde werksituatie adequaat, effectief en efficiënt te handelen.

De competenties – geformuleerd in termen van gedrag en resultaten – beschrijven de vermogens van een stomaverpleegkundige om taken en opgaven in haar beroepsuitoefening op een adequate, proces- en productgerichte wijze aan te pakken.

Elke competentie wordt gecompleteerd met opsommingen van concreet en waarneembaar handelen en gedrag, die representatief zijn voor het competente gedrag. In feite geeft een competentie aan wat een stomaverpleegkundige doet, in welke situatie en met welk doel. Zoals de begripsomschrijving aangeeft, berust competent gedrag op een samenhangend gebruik van onderliggende vaardigheden, kennis, attitudes en persoonskenmerken.

Stomaverpleegkunde bouwt voort op het al aanwezige competentieniveau in de basisverpleegkundige beroepsuitoefening en de - door opleiding en beroepservaring - verkregen expertise. Taken en competenties die daartoe gerekend mogen worden, zijn niet meer opgenomen in dit profiel. Het handelingsrepertoire van een stomaverpleegkundige kenmerkt zich door de voor iedere gezondheidszorgwerker geldende methodische beroepsuitoefening en beroepsmatig handelen, maar omvat daarnaast specifieke vaardigheden, procedures en handelingen.

De beroepshouding van de stomaverpleegkundige is verweven met alle kerntaken die worden uitgevoerd. Daarbij zal zij zich ervan bewust moeten zijn dat elke situatie waarin zij verkeert of handelt, steeds andere eisen stelt aan haar vermogens om de beroepshouding ten opzichte van de zorgvrager, de organisatie en zichzelf deel te laten uitmaken van haar handelen. Dit betekent dat zij:

- met respect en toewijding optreedt tegenover zorgvrager, ongeacht sociale en economische status, opleiding, cultuur, ras, sekse, levensovertuiging, aard of duur van ziekte of handicap;
- rekening houdt met de waarden en normen, de wensen en gewoonten en de behoefte aan privacy van de zorgvrager;
- op basis van wederzijds vertrouwen een functionele samenwerkingsrelatie aangaat met de zorgvrager, deze onderhoudt en beëindigt;
- zich ervan bewust is dat de gelijkwaardigheid van de relatie onder druk kan staan doordat de zorgvrager min of meer afhankelijk is van de verpleegkundige zorg;
- professioneel omgaat met het spanningsveld tussen de eigen deskundigheid versus de

deskundigheid van de zorgvrager;

- zich bewust is van eigen normen en waarden en hiermee professioneel omgaat;
- professioneel omgaat met ethische kwesties en daarbij gebruik maakt van een verpleegkundige beroepscode, de regels vanuit de organisatie en de wetgeving.

5.2 Zorgvragergebonden taken

Context en opgaven

De verbijzondering van de verpleegkundige zorg naar de stomazorg berust op een specifieke deskundigheid op het gebied van de stomazorg en de continuïteit van de relatie met de zorgvrager, ongeacht waar deze zich bevindt. Het aanleggen van een stoma houdt voor de zorgvrager een lichamelijke verstoring in met psychische, sociale, maatschappelijke en seksuele gevolgen.

De weg naar herstel en zelfontplooiing voor de zorgvrager en zijn naasten is lang en vraagt intensieve begeleiding. Deze vindt plaats op zowel praktisch, psychisch, sociaal, maatschappelijk als seksueel gebied.

Inherent aan de lichamelijke verstoring en al zijn mogelijke gevolgen voor zorgvragers met een stoma, ziet de stomaverpleegkundige zich in haar zorgverlening voor vier belangrijke met elkaar samenhangende opgaven gesteld, die voortkomen uit:

- de behoefte aan gerichte, relevante en eenduidige informatie betreffende de behandeling en de consequenties ervan;
- de behoefte aan deskundige ondersteuning en begeleiding bij het verwerken van de ziekte, de aanleg van de stoma met alle voorkomende lichamelijke, psychische, sociale, maatschappelijke en seksuele consequenties hiervan;
- de behoefte aan deskundige, praktische en technische ondersteuning bij het leren verzorgen van de stoma en bij de keuze van opvangmateriaal;
- de behoefte aan deskundige begeleiding bij het leren leven met de stoma.

Tegen deze achtergrond en met deze wetenschap moet de stomaverpleegkundige zich een beeld vormen van de aard van de zorgvraag en de behoefte aan gespecialiseerde verpleegkundige zorg. Het verpleegkundige zorgaanbod aan de zorgvrager met een stoma dient aan te sluiten bij de zorgvraag van de zorgvrager en zijn gezondheidssituatie. Dit wordt bereikt door continue, systematische verzameling van gegevens over en beeldvorming van de gezondheidssituatie van de zorgvrager. Specifieke accenten liggen op de beleving van de zorgvrager, de wijze waarop hij zelfmanagement vorm geeft, de gevolgen van de stoma voor het dagelijkse leven en het signaleren van gezondheidsbedreigende factoren. Daarbij wordt gebruik gemaakt van specifieke observatieschema's of probleeminventarisatielijsten. Deze observaties vinden plaats in het kader van de stomazorgverlening en van andere disciplines.

In alle situaties dient de stomaverpleegkundige zich ook te baseren op andere bronnen, zoals naasten. Het zijn activiteiten die zowel in de poliklinische als klinische setting plaats vinden.

De informatie verschaft de stomaverpleegkundige inzicht in de feitelijke of potentiële gezondheids- en/of daaraan gerelateerde bestaansproblemen, en vormt de basis voor haar verpleegkundige diagnoses en het behandelplan.

De opgaven waarvoor zij staat bij het uitvoeren van zorg bestaan uit een continue mix, voortkomend uit diverse doelgroepen: zorgvragers met ziekten, traumata of aangeboren afwijkingen, op uiteenlopende momenten klinisch en poliklinisch, binnen verschillende instellingen (transmuraal, intramuraal, extramuraal). Dit alles beïnvloedt de manier waarop ze de interventies kan uitvoeren.

A. Kerntaak: Het signaleren en herkennen van de gevolgen van een stoma

De zorgvrager met een stoma heeft of krijgt te maken met problemen op het fysieke en psychosociale vlak. Voor de stomaverpleegkundige ligt hier de opgave om bij zorgvragers met een stoma en de hiermee samenhangende behandeling, uitingen en signalen van bedoelde gevolgen te herkennen. In vervolg daarop zal zij maatregelen moeten nemen om de last die de zorgvrager ervaart te reduceren dan wel hem te ondersteunen om ermee te leren omgaan.

Competentie

Om de gevolgen van een stoma en de daarmee samenhangende behandeling op gezondheid en bestaan van de zorgvrager te signaleren en te herkennen, verzamelt, analyseert en interpreteert de stomaverpleegkundige continu en op systematische wijze gegevens van de zorgvrager en zijn gezondheidssituatie. Ze maakt daarbij gebruik van specifieke hulpmiddelen, zodat de zorgverlening optimaal wordt afgestemd op de zorgvraag van de zorgvrager.

Dit betekent in concreet handelen en gedrag dat de stomaverpleegkundige:

- een anamnese afneemt en gebruik maakt van specifieke lijsten
- de preoperatieve screening verricht
- observaties en metingen met betrekking tot de stoma uitvoert, middels een scorelijst of andere lijsten. Daarbij gaat het om signaleren en diagnostiseren van:
  - stoma-uitvloed afwijkingen
  - een afwijkend genezingsproces
  - huidafwijkingen
  - stoma-afwijkingen
- potentiële en feitelijke reacties signaleert op gezondheids- en/of daaraan gerelateerde bestaansproblemen
- gezondheidsbedreigende factoren signaleert
- voedingsproblemen signaleert
- houding en gedrag van de zorgvrager observeert en bevindingen controleert bij zorgvrager en/of diens naasten en andere zorgverleners
- de verpleegkundige zorgvraag en de veranderingen die zich hierin voordoen herkent en deze vaststelt
- een inschatting maakt van de complexiteit van de situatie en de hiervoor vereiste deskundigheid van zichzelf, maar ook die van anderen beoordeelt
- de zorgvrager verwijst naar andere disciplines of instanties bij herkenning van andersoortige zorgvragen
- gegevens op een transparante en toegankelijke wijze schriftelijk vastlegt en hierbij rekening houdt met de rechten van de zorgvrager.

B. Kerntaak: Verpleegkundige diagnoses vaststellen

Verantwoorde verpleegkundige zorg aan zorgvragers met een stoma berust voor een belangrijk deel op eenduidige en hanteerbare beschrijvingen van de verpleegproblemen, die uiteindelijk richting geven aan doelen en interventies. Daarbij is het van belang een beeld te krijgen van de actuele of potentiële problemen en van problemen met een acuut of chronisch karakter.

De beschrijvingen van verpleegproblemen, die samenhangen met de stoma en de gevolgen ervan voor de zorgvrager, berusten op de continue en systematische gegevensverzameling. Hierbij kan teruggegrepen worden op eerder beschreven zorgvragen bij een stoma, die op het terrein van stomazorg het meeste voorkomen.

Competentie

De stomaverpleegkundige formuleert in eenduidige typering de verpleegproblemen en -diagnosen met betrekking tot de stoma van een zorgvrager en maakt daartoe gebruik van gestandaardiseerde en (wetenschappelijk) onderbouwde observatie- en diagnoseschema's, en van gegevens uit diagnostische tests en onderzoeken, zodat gerichte keuzes gemaakt kunnen worden in doelen van zorg en behandeling

Dit betekent in concreet handelen en gedrag dat de stomaverpleegkundige:

- verpleegkundige diagnoses vaststelt op basis van de (on)mogelijkheden en de vermogens van de zorgvrager m.b.t. de stoma en stomazorg en deze beargumenteert
- uitgaat van (standaard-) procedures, maar deze aan de zorgvrager aanpast
- de samenhang en wisselwerking van de problematiek analyseert en hierin prioriteiten aangeeft
- waar nodig de problematiek van de zorgvrager herbenoemt, zodat de problematiek toegankelijk wordt voor beïnvloeding
- gebruik maakt van de algemeen aanvaarde omschrijvingen van verpleegproblemen bij

- een stoma
- gebruik maakt van gezond verstand, ervaring en intuïtie
- signalen die op verpleegproblemen duiden, checkt of uitzoekt
- los van richtlijnen en schema's tot vermoedens van problemen en hun achterliggende oorzaken komt
- onderscheid maakt tussen actuele of potentiële problemen
- onderscheid maakt tussen acute of chronische problemen.

C. Kerntaak: Het beoogde resultaat van de verpleegkundige zorg formuleren

Doelgerichte verpleegkundige zorg aan zorgvragers met een stoma stoelt op haalbare en meetbare resultaten, met een onderscheid naar resultaten op korte en lange termijn. Specifieke resultaten liggen op het gebied van het wegnemen, reduceren of voorkomen van het probleem, maar ook op het accepteren van de situatie, op diagnostisch, therapeutisch of psychosociaal gebied. Hierbij gaat het erom dat de stomaverpleegkundige op basis van de geformuleerde verpleegproblemen- en diagnoses resultaten van zorg formuleert en daarbij rekening houdt met de interventiemogelijkheden.

Competentie

De stomaverpleegkundige formuleert in overleg met de zorgvrager - in relatie tot de vastgestelde verpleegproblemen- en diagnoses - het beoogde resultaat van de zorgverlening en geeft hierin prioriteiten aan, zodat de verpleegkundige zorg doelgericht en afgebakend in fasen kan worden verleend.

Dit betekent in concreet handelen en gedrag dat de stomaverpleegkundige:

- in overleg met zorgvrager haalbare resultaten formuleert en daarbij rekening houdt met de condities waaronder, de termijn waarop en de weg waarlangs dit gebeurt
- rekening houdt met de totaalsituatie van de zorgvrager
- prioriteiten aangeeft in te behalen resultaten
- in overleg met zorgvrager de beoogde resultaten herformuleert, indien de situatie verandert
- betrokken is bij multidisciplinaire besprekingen waarbij afstemming plaatsvindt over ieders beoogde resultaten
- een verpleegplan opstelt en ervoor zorgt dat dit deel uitmaakt van het dossier van de zorgvrager
- volgens professionele standaarden een plan van zorg opstelt, deze uitwerkt en evalueert
- verslag legt van de zorg volgens de geldende professionele en wettelijke standaarden.

D. Kerntaak: Verpleegkundige interventies plannen

Voor het behalen van de beoogde resultaten met de zorg aan zorgvragers met een stoma zijn concrete acties of interventies nodig. Deze interventies zijn gericht op de zorgvrager, maar eventueel ook op zijn partner/ familie. Naast het beoogde resultaat, is de keuze voor een interventie ook afhankelijk van de mogelijkheden van de zorgvrager en het repertoire aan interventies, waarover de stomaverpleegkundige beschikt. Indien ontoereikend, worden zo nodig andere disciplines ingeschakeld of wordt de zorgvrager doorverwezen.

Met betrekking tot interventies van de stomaverpleegkundige is onderscheid te maken naar:

- Interventies die voortkomen uit de vastgestelde verpleegkundige diagnoses en behoren tot het autonome aandachts- en competentiegebied van de stomaverpleegkundige.
- Handelingen die voortvloeien uit problemen waarvan het aandachts- en competentiegebied gedeeld wordt met andere disciplines en uit hun diagnostische en therapeutische werkzaamheden.
- Signalering van problemen, waarvan de behandeling buiten haar aandachts- en competentiegebied valt, en verwijzing naar andere disciplines betekent.

Competentie

Om het beoogde resultaat van zorgverlening te behalen kiest de stomaverpleegkundige - in overeenstemming met de vastgestelde diagnoses en in relatie tot de geformuleerde doelen van zorg en prioriteitstelling - interventies en houdt daarbij rekening met de mogelijkheden van de zorgvrager,

zodat de zorgvrager kan vertrouwen op deskundige en adequate behandeling van zijn stoma en de gevolgen hiervan.

Dit betekent in concreet handelen en gedrag dat de stomaverpleegkundige:

- een keuze maakt uit bestaande interventies, waarvan de doelmatigheid al is bewezen
- een keuze maakt uit nieuw ontwikkelde, alternatieve interventies
- de keuze voor interventies beargumenteert en verantwoordt met gebruik van wetenschappelijke kennis, klinische expertise, protocollen/richtlijnen en standaarden
- zo nodig afwijkt van de vigerende protocollen en deze afwijking beargumenteert en verantwoordt
- het belang, tijdstip en werkwijze van de interventie uitlegt aan de zorgvrager.

E. Kerntaak: Verrichten van verpleegkundige interventies

De stomaverpleegkundige gebruikt een breed scala aan interventies om doelgerichte verandering in de situatie te bewerkstelligen. Deze interventies variëren in intensiteit en lopen uiteen van het geheel overnemen van de (stoma)zorg tot het ondersteunen van de zorgvrager en/of partner door middel van voorlichting en begeleiding. Er is een sterke samenhang en wisselwerking tussen de interventies, waarbij onderscheid gemaakt kan worden in:

Basisstomazorg: deze is naast de gangbare basiszorg, specifiek op de zorg voor de stoma gericht. Het is de zorg die verleend wordt door verpleegkundigen, op basis van duidelijke instructies en protocollen van de stomaverpleegkundige. Bij afwijking van de procedure wordt de stomaverpleegkundige in consult geroepen.

Verpleegtechnisch handelen: het uitvoeren van handelingen die samenhangen met diagnostische en therapeutische werkzaamheden van de eigen en van andere disciplines. Het zijn zowel voorbehouden handelingen, als risicovolle handelingen en verrichtingen.

Informer en adviseren: hiermee richt de stomaverpleegkundige zich op het bevorderen van kennis en inzicht van de zorgvrager om diens eigen vermogen te vergroten. Informatie is specifiek van aard en kan gaan over het uitvoeren van onderzoek en behandeling, de rechten en plichten van de zorgvrager, de functie en de deskundigheid van andere disciplines. Bij adviseren gaat het om deskundige suggesties en raad vanuit een individueel gerichte vraag.

Begeleiding bij psychosociale problemen: deze omvat reacties van de stomaverpleegkundige op vier belangrijke met elkaar samenhangende opgaven, die voortkomen uit:

- de behoefte aan gerichte, relevante en eenduidige informatie betreffende de behandeling en de consequenties
- de behoefte aan deskundige ondersteuning en begeleiding bij het verwerken van de ziekte, de aanleg van de stoma met alle voorkomende lichamelijke, psychische, sociale, maatschappelijke en seksuele consequenties hiervan.
- de behoefte aan deskundige, praktische en technische ondersteuning bij het leren verzorgen van de stoma en bij de keuze van opvangmateriaal.
- de behoefte aan deskundige begeleiding bij het leren leven met de stoma.

In de begeleiding ligt het accent op zelfzorg, ziekte en stoma, gedrag en communicatie.

Het verlenen van consult: dit is een belangrijke taak van de stomaverpleegkundige, die zich vermengt met alle bovengenoemde interventies. Het doel van consultatie is het optimaliseren van de verpleegkundige stomazorg door het geven van advies. Dit kan zowel gevraagd als ongevraagd van aard zijn. Om te worden uitgenodigd voor het verlenen van een consult is het belangrijk dat de stomaverpleegkundige voor velen duidelijk zichtbaar aanwezig is en zich uitnodigend opstelt.

Competentie

Om stomazorg, waartoe de zorgvrager (nog) niet in staat is, onderdeel te laten zijn van de totale zorgverlening, ondersteunt de stomaverpleegkundige de uitvoerend verpleegkundigen met duidelijke instructies en protocollen bij het verlenen van basis stomazorg, zodat de kwaliteit van stomazorg gegarandeerd wordt bij uitvoering door andere verpleegkundigen.

Dit betekent in concreet handelen en gedrag dat de stomaverpleegkundige:

- de basis stomazorg plant en deze overdraagt aan de verpleegkundige
- instructies en protocollen opstelt met betrekking tot de onderdelen van basis stomazorg. Daarbij gaat het om:
  - een ongecompliceerde stoma verzorgen
  - op juiste wijze gebruikmaken van opvangmateriaal
  - tijdig het opvangmateriaal verwisselen
  - hechtingen rondom de stoma verwijderen
  - ureterkatheters verwijderen
  - de ondersteunende brug bij dubbelloops stoma verwijderen
  - klisteren of irrigeren via de stoma ter bevordering van de uitscheiding
  - medicinale klysmata via de stoma geven
  - (medicinaal) een inwendig reservoir spoelen
  - door middel van een katheter een urinemonster afnemen via de urostoma
  - de peri-anale huid verzorgen na de aanleg van een ileo-of coloanale anastomose
- de instructies en protocollen introduceert en bespreekt met de verpleegkundige
- afspraken maakt over consultatie en evaluatie.

Competentie

Om onderzoek en behandeling van de stoma te ondersteunen verricht de stomaverpleegkundige volgens voorschrift verpleegtechnische en diagnostische interventies. Deze zijn gebaseerd op de gestelde diagnoses en de te behalen resultaten, zodat de zorgvrager onderzoek en behandeling van zijn stoma ervaart als integraal onderdeel van de zorgverlening.

Dit betekent in concreet handelen en gedrag dat de stomaverpleegkundige:

- meewerkt aan onderzoek en behandeling door de eigen en andere disciplines
- de plaats bepaalt van de aan te leggen stoma
- de zorgvrager adviseert bij de keuze van stoma-opvangmaterialen
- bij probleemstomata juist stoma-opvangmateriaal kiest
- zelfstandig of in overleg met diëtiste en/of behandelaar voedingsadviezen geeft
- zelfstandig of in overleg een afwijkend genezingsproces behandelt
- bij gecompliceerde stomata specifieke stomazorg uitvoert
- probleemoplossend handelt bij complexe stomazorg, waarbij het kan gaan om stenose, retractie, prolaps, parastomale hernia, kleine parastomale wonddehiscentie en huidproblemen
- via een recept stomahulp- en opvangmiddelen voorschrijft
- machtigingen aanvraagt t.b.v. stomahulp- en opvangmiddelen
- zorg draagt voor de aanwezigheid van de stomamaterialen in de thuissituatie bij ontslag
- probleemoplossend handelt bij hoog complexe stomazorg als gevolg van grote parastomale wonddehiscentie en ernstige huiddefecten
- bepaalde huidafwijkingen en/of wonddehiscentie rondom de stoma zelfstandig behandelt of in overleg met behandelend arts
- de stoma en/of lage darmnaad dilateert
- het juiste tijdstip voor het verwijderen van de brug bij een dubbelloopstoma mede bepaalt
- het juiste tijdstip voor het verwijderen van de hechtingen van de stoma mede bepaalt.

Competentie

Om de kennis en het inzicht, het zelfmanagement en de onafhankelijkheid van de zorgvrager te behouden en te bevorderen begeleidt, informeert en instrueert de stomaverpleegkundige de zorgvrager bij/over diens behandeling, zodat hij meer betrokken raakt bij zijn behandeling en meer controle heeft op de voortgang daarin.

Dit betekent in concreet handelen en gedrag dat de stomaverpleegkundige:

- informatie verstrekt die is afgestemd op de zorgvrager en zijn naasten over:
  - de pre-operatieve zorg
  - de patiëntenrouting

- o de rechten en plichten van een zorgvrager en zijn naasten
- o de taak, functie en deskundigheid van de stomaverpleegkundige en wat men van haar kan verwachten
- o de taak, functie en deskundigheid van hulpverleners van andere disciplines
- o het raadplegen van andere disciplines
- o de mogelijkheid van een second opinion
- o de mogelijkheid van klachtenbehandeling.
- informatie verstrekt die is afgestemd op de zorgvrager en informatie van andere disciplines vertaalt en verduidelijkt
- advies en instructie geeft over praktische zaken zoals hulpverleningsmogelijkheden en hulpmiddelen
- instructies geeft die moeten leiden tot gedragsverandering
- advies en instructie geeft betreffende zelfzorgactiviteiten op het gebied van de stomaverzorging. Het gaat hierbij om:
  - o stomaverzorging
  - o het bewerkstelligen van continëntie door middel van irrigatie of pluggebruik
  - o distaal spoelen
  - o (medicinaal) klysteren
  - o spoelen en katheteriseren van een inwendig reservoir
  - o dilateren.
- de zorgvrager begeleidt bij diverse gemoedstoestanden en bij praktische, sociale, ethische en levensbeschouwelijke zaken
- de communicatie van de zorgvrager met derden bevordert, deze in stand houdt of ondersteunt
- de zorgvrager begeleidt bij het leggen en onderhouden van contacten
- het sociale netwerk van zorgvragers begeleidt
- psychosociale zorg verleent bij ingrijpende gebeurtenissen, verlieservaringen en gedragsproblemen
- de zorgvrager stimuleert, ondersteunt en instrueert bij diens zelfzorg ten aanzien van de stomaverzorging
- de zorgvrager begeleidt bij het omgaan met de eigen beperkingen en mogelijkheden op het terrein van zelfzorg gerelateerd aan de stomaverzorging
- de zorgvrager begeleidt bij het sociaal functioneren met de stoma
- de zorgvrager begeleidt bij het verwerken van ziekte en het hebben van de stoma
- de zorgvrager begeleidt bij het verwerken van problemen, die kunnen ontstaan tengevolge van ziekte, behandeling en/of stoma. Het gaat hier om:
  - o psychische problemen met betrekking tot angst/onzekerheid, veranderd lichaamsbeeld, verlies van continëntie
  - o sociaal-maatschappelijke problemen met betrekking tot gezin, werk, sociale contacten, sport/hobby/reizen
  - o seksuele problemen lichamelijk ten gevolge van organische stoornissen, psychisch ten gevolge van een veranderd lichaamsbeeld.
- een zorgvrager begeleidt met stoornissen in het gedrag, gerelateerd aan problemen rondom ziekte en consequenties van de ziekte en/of de stoma
- de communicatie van een zorgvrager met derden ondersteunt of deze overneemt, door te fungeren als intermediair
- de zorgvrager attendeert op lotgenotencontact
- de zorgvrager en naasten doorverwijst naar andere hulpverleners van de eigen en andere disciplines.

F. Kerntaak: Coördineren

Hoewel de stomaverpleegkundige vooral een solofunctie bekleedt, werkt zij voor de continue uitvoering van de zorg samen met vele beroepsbeoefenaren van de eigen en andere discipline. De verpleegkundige en verzorgende beroepsbeoefenaren waarmee zij frequent samenwerkt zijn verzorgenden, basisverpleegkundigen, gespecialiseerd verpleegkundigen (liaison, incontinentie, oncologie, kinderen, IC, wondconsulenten), verpleegkundigen in de thuiszorg. Professionals van andere disciplines waarmee zij frequent samenwerkt zijn apotheker, bandagist, diëtist,

doktersassistent, endoscopiemedewerker, ergotherapie, fysiotherapie, geestelijke verzorging, huisarts, maatschappelijk werker, medisch specialist, psycholoog en ziekenhuishygiënist.

Daarnaast heeft zij veelvuldig contact met instanties als automatisering, firmanten, inkoop, medisch adviseurs bij verzekeringsmaatschappijen, patiëntenverenigingen en patiëntenvoorlichting.

De stomaverpleegkundige zal niet altijd betrokken kunnen zijn bij de directe, individueel gerichte uitvoering van stomazorg. Daarnaast is er het gegeven dat start en vervolg van stomazorg niet permanent in een setting plaatsvindt. Uit oogpunt van kwaliteit van stomazorg is een goede verbinding en communicatie tussen zorginstellingen (ziekenhuis, thuiszorg, verzorgingshuizen) van essentieel belang. Het realiseren van continuïteit in en coördinatie van stomazorg, is een belangrijke graadmeter voor de kwaliteit en hierin vervult de stomaverpleegkundige een zorginhoudelijke regiefunctie.

Competentie

De stomaverpleegkundige coördineert de zorgverlening van alle betrokken disciplines aan zorgvragers met een stoma, zodat aan de zorgvrager continu, op elkaar afgestemde, multidisciplinaire en op zijn welzijn gerichte zorg wordt verleend.

Dit betekent in concreet handelen en gedrag dat de stomaverpleegkundige:

- samenwerkt, verwachtingen bespreekt en afstemming zoekt via besprekingen met zorgvrager, collega's, andere disciplines en eventueel relevante anderen uit de directe omgeving van de zorgvrager
- ervoor zorgt dat de juiste activiteiten op het juiste moment door de juiste persoon worden verricht
- overlap van activiteiten voorkomt
- deelneemt aan samenwerkingsverbanden en netwerken, met beroepsgenoten en andere deskundigen
- adequaat omgaat met feedback, waardering en kritiek; zij geeft hierin een eigen mening en komt op voor haar eigen positie
- als contactpersoon fungeert tussen relevante disciplines of instellingen
- in alle fasen van het verpleegproces ondersteuning biedt aan beroepsgenoten – reeds werkzaam als verpleegkundige of in opleiding - door middel van inwerken, onderricht en consult
- op een pro-actieve wijze concrete aanwijzingen geeft aan zorgvragers, naasten en zorgverleners over de mensen en middelen die aangewend moeten worden om de zorg te realiseren.

G. Kerntaak: Evalueren van stomazorg

Het evalueren van stomazorg heeft betrekking op het beoordelen van de effecten ervan en op de kwaliteit (zoals efficiëntie en effectiviteit) van de zorgverlening, de samenwerking met andere disciplines en de tevredenheid van de zorgvrager over de organisatie van de zorg. Hierin wordt onderscheid gemaakt in twee aandachtgebieden:

- Het beoordelen van de effectiviteit van de stomazorg en deze op basis van concrete praktijkervaringen actualiseren.
- De toegepaste materialen en producten of groep van overeenkomstige producten op hun effectiviteit (laten) beoordelen en op geleide van concrete toepassingsgegevens het gebruik ervan heroverwegen en/of producenten adviseren over verbeteringen.

De uitkomsten van deze evaluaties vormen de basis voor borging en bevordering van de kwaliteit van stomazorg.

Met het verpleegplan – dat de diagnoses, resultaten en interventies omvat – als referentiekader, gaat het vooral om het beoordelen van het effect van de verpleegkundige stomazorg. Deze evaluaties kunnen aanleiding geven om het verpleegplan bij te stellen en om taken opnieuw te verdelen. Bezien vanuit het totale zorgproces – dat zich binnen meerdere settings voltrekt - gaat het vooral om het beoordelen van de continuïteit in zorgverlening, de samenwerking met andere disciplines en de

tevredenheid van de zorgvrager over de organisatie van de zorg. Deze evaluaties leveren gegevens op voor maatregelen ter bevordering van de kwaliteit van de stomazorg zowel op instellingsniveau als daarbuiten. Hierbij kan gedacht worden aan verdergaande kwaliteitsverbetering op gebieden als gegevensverzameling, diagnosestelling, interventies en samenwerking bij zorgverlening aan zorgvragers met een stoma.

Competentie

Om overzicht te houden op het proces van zorgverlening en om de kwaliteit van de zorgverlening te beoordelen, evalueert de stomaverpleegkundige (zowel tussentijds als na afloop) de effecten en efficiëntie van de stomazorg aan de hand van het opgestelde verpleegplan, zodat de stomazorg optimaal blijft afgestemd op de zorgvraag van de zorgvrager en een basis wordt verkregen voor verdergaande verbetering.

Dit betekent in concreet handelen en gedrag dat de stomaverpleegkundige:

- evaluatiecriteria, die gericht zijn op de stomazorg, toepast en/of nieuwe evaluatiecriteria opstelt
- niet voorziene veranderingen signaleert en op basis hiervan de stomazorg bijstelt
- rapporteert over de verleende stomazorg en zijn effecten in het daarvoor bestemde klinische dossier
- relevante gegevens rapporteert aan andere behandelende disciplines, bijvoorbeeld aan: de verpleegkundige betrokken bij de directe zorgverlening, zowel intramuraal als extramuraal, de behandelende arts, de diëtist, de maatschappelijk werkende, de psycholoog/psychiater/seksuoloog
- het verpleegplan betreffende de stomazorg evalueert met de verantwoordelijke verpleegkundige en de zorgvrager
- de in de toekomst gewenste veranderingen in stomazorg inventariseert.

Competentie

Om de kwaliteit van toegepaste materialen en producten bij stomazorg te beoordelen, evalueert de stomaverpleegkundige (zowel tussentijds als na afloop) de effecten ervan, aan de hand van hun beoogde en veronderstelde werking, zodat een efficiënte en effectieve toepassing wordt bereikt en een basis wordt verkregen voor verdergaande verbetering.

Dit betekent in concreet handelen en gedrag dat de stomaverpleegkundige:

- evaluatiecriteria, die zijn gericht op materiaal en product, toepast en/of nieuwe evaluatiecriteria opstelt
- tussentijds de toepassing van materiaal en product beoordeelt op hun beoogde werking en op basis hiervan eventueel tot toepassing van ander materiaal of product overgaat
- rapporteert over het toegepaste materiaal en product en hun effecten in het daarvoor bestemde klinische dossier
- relevante gegevens rapporteert aan andere behandelende disciplines
- de gewenste veranderingen in materialen en producten voor stomazorg inventariseert.

5.3 Professiegebonden taken

Context en opgaven

Registratie als verpleegkundige ex artikel 3 Wet BIG brengt impliciet de verplichting met zich mee de eigen deskundigheid te behouden en verder te ontwikkelen. Dit vereist een permanente investering van de stomaverpleegkundige om zich op de hoogte te houden van nieuwe ontwikkelingen op haar vakgebied en deze toe te passen. Naast haar eigen ontplooiing als professioneel beroepsbeoefenaar, levert zij een bijdrage aan de kwaliteit van de zorgverlening en de professionalisering van het verpleegkundig beroep en in het bijzonder dat van de stomaverpleegkundige.

De stomaverpleegkundige vertegenwoordigt een differentiatie in verpleegkundige beroepsuitoefening en haar deskundigheid is gebaseerd op specifieke – op stomazorg gerichte – kennis, vaardigheden en attituden. Het bestaan en voortbestaan als differentiatie impliceert tevens dat bedoelde deskundigheid niet of in mindere mate aanwezig is bij niet-stomaverpleegkundigen. Dit stelt

de stomaverpleegkundige voor de opgave andere beroepsbeoefenaren die betrokken zijn bij stomazorg te laten delen in haar deskundigheid.

A. Kerntaak: De deskundigheid in eigen beroepsmatig handelen en dat van collegae bevorderen

Competentie

De stomaverpleegkundige investeert in de ontwikkeling van haar eigen deskundigheid en werkt actief mee aan de bevordering van de deskundigheid van de beroepsgroep, zodat de kwaliteit van haar beroepsuitoefening als stomaverpleegkundige in overeenstemming blijft met de vraag en met de ontwikkelingen in beroep en gezondheidszorg

Dit betekent in concreet handelen en gedrag dat de stomaverpleegkundige:

- een leerhouding ontwikkelt en deze uitdraagt, wat tot uiting kan komen in:
  - zelf leermogelijkheden zien en gebruiken
  - reflectie op het eigen handelen
  - zelf tekorten in kennis of vaardigheden aanvullen
- de leer- en ontwikkelingsbehoeften van stomaverpleegkundigen inventariseert en deze inbrengt in het leer- en opleidingsbeleid van haar werkgever
- bij- en nascholingen volgt, bijvoorbeeld die van de beroepsvereniging
- congressen, symposia, klinische lessen en patiëntenbesprekingen bij woont
- relevante Nederlandstalige vakliteratuur op het gebied van stomazorg e.d. leest
- algemene verpleegkundige vakliteratuur volgt
- inhoudelijk bijdraagt aan scholing van collegae of stagiaires door het verzorgen van klinische lessen en het houden van voordrachten
- optreedt als werk- en/of praktijkbegeleider bij het inwerken van nieuwe collega's en stagiaires van verpleegkundige beroepsopleidingen
- de grenzen van de eigen deskundigheid hanteert en zo nodig consult vraagt
- zichzelf kritisch opstelt
- meewerkt aan wetenschappelijk onderzoek en de toepassing van onderzoeksresultaten in het beroepsmatig handelen
- eigen onderzoek verricht.

Competentie

De stomaverpleegkundige werkt actief mee aan de verspreiding van kennis en vaardigheden, zodat de deskundigheid van andere hulp- en zorgverleners op het gebied van stomazorg wordt bevorderd.

Dit betekent in concreet handelen en gedrag dat de stomaverpleegkundige:

- relevante en praktisch bruikbare vakliteratuur beoordeelt en bespreekt om een zo groot mogelijk kennisdraagvlak te bewerkstelligen
- actuele literatuur en informatie betreffende de nieuwste ontwikkelingen op het vakgebied verspreidt
- meewerkt en leiding geeft aan intercollegiale ondersteuning door middel van lezingen en het schrijven van publicaties, het organiseren van themabijeenkomsten en scholingen
- nieuwe ontwikkelingen in de beroepspraktijk aan de orde stelt en deze zo nodig implementeert
- hulp- en zorgverleners binnen hun eigen handelingscontext informeert en instrueert over toepassing van interventies die stomazorg ondersteunen
- hulp- en zorgverleners binnen hun eigen handelingscontext informeert en instrueert over toepassing van materialen en producten bij stomazorg.

B. Kerntaak: De kwaliteit van verpleegkundige stomazorg waarborgen en bevorderen

Gegevens uit de evaluaties van de daadwerkelijk verleende stomazorg vormen de basis voor maatregelen die de kwaliteit van de stomazorg bevorderen en waarborgen. Dit heeft betrekking op het niveau van directe zorgverlening als ook op instellingsniveau.

Competentie

De stomaverpleegkundige participeert in het ontwerpen en uitvoeren van kwaliteitszorg op afdelingsniveau en instellingsniveau, zodat de kwaliteit van stomazorg wordt bewaakt en gewaarborgd blijft.

Dit betekent in concreet handelen en gedrag dat de stomaverpleegkundige:

- de gewenste veranderingen in de stomazorg inventariseert
- voorstellen formuleert ter verbetering van stomazorg op basis van evaluatiegegevens
- meewerkt aan het realiseren van de voorwaarden waaronder de kwaliteitsnormen betreffende stomazorg kunnen worden bereikt
- een bijdrage levert aan ontwikkeling en vaststelling van kwaliteitscriteria en standaarden
- een bijdrage levert aan ontwikkeling en vaststelling van meetinstrumenten
- samenwerkt met kwaliteitsfunctionarissen
- deelneemt aan kwaliteitsgroepen met cliënten-, zorgvragers- en consumentenorganisaties
- meewerkt aan de invoering van uitgewerkte modellen voor kwaliteitsverbetering
- (kwaliteitszorg)projecten m.b.t. beleid voor stomazorg opzet, begeleidt en uitvoert
- voor de uitvoering van stomazorg werkwijzen, (standaard)procedures en criteria ontwikkelt
- aan ontwikkeling van nieuwe materialen en producten voor stomazorg bijdraagt of hierin adviseert
- nieuwe materialen en producten voor stomazorg op (wetenschappelijk) onderbouwde wijze introduceert en toepast.

C. Kerntaak: De beroepsuitoefening professionaliseren

Professionalisering heeft betrekking op het ontwikkelen van opvattingen over taken, houding en verantwoordelijkheden van de stomaverpleegkundige. Zo worden de specifieke kenmerken van deze differentiatie in verpleegkundige beroepsuitoefening zichtbaar gemaakt en gehouden ten opzichte van andere differentiaties in verpleegkundige beroepsuitoefening.

De beroepsvereniging van stomaverpleegkundigen (zoals de WSN) speelt hierbij een belangrijke rol.

Competentie

De stomaverpleegkundige vervult een actieve rol in vernieuwing en verdergaande onderbouwing van het beroep, zodat haar professionele beroepsuitoefening in overeenstemming blijft met de ontwikkelingen in maatschappij en gezondheidszorg.

Dit betekent in concreet handelen en gedrag dat de stomaverpleegkundige:

- een bijdrage levert aan de ontwikkeling van de inhoud en organisatie van innovaties zoals verpleegkundige spreekuren
- lid is van de WSN
- bijdraagt aan relevante commissies binnen de beroepsorganisatie of vakgerelateerde commissies binnen en buiten de eigen organisatie
- het vakgebied vertegenwoordigt en voordrachten houdt op congressen en symposia
- vragen uit de praktijk vertaalt naar relevante onderzoeksvragen
- een bijdrage levert aan de uitvoering van (verpleegkundig) wetenschappelijk onderzoek
- onderzoeksresultaten verspreidt in en vertaalt naar verpleegkundige praktijk en in de opleiding
- via haar beroepsorganisatie
  - bijdragen levert aan de positieverbetering van de eigen beroepsgroep door te participeren in netwerken van belangen- of beroepsorganisaties
  - wet- en regelgeving in de beroepspraktijk en beroepsontwikkeling concreet maakt
  - verpleegkundige adviesraden opzet en hieraan deelneemt
  - invloed uitoefent op wet- en regelgeving
  - overleg voert met ziektekostenverzekeraars.

5.4 Organisatiegebonden taken

Context en opgaven

Het beleid van de zorgorganisatie vormt het kader waarbinnen de stomaverpleegkundige haar zorg verleent. Op het terrein van stomazorg verricht de stomaverpleegkundige haar activiteiten veelal in of vanuit de poliklinische setting, maar ze strekken zich ook uit naar afdelingen waar zorgvragers met een

stoma worden verzorgd.

Vanuit haar positie, eigen deskundigheid en verantwoordelijkheid vervult zij een belangrijke rol in de bedrijfsvoering van haar eigen organisatie-eenheid, maar ook in die van zorgeenheden waar stomazorg wordt verleend. Het beleid van de organisatie-eenheid heeft onder andere betrekking op de omgang met de zorgvrager, de personele zorg en de registratie- en rapportagesystemen. Het is van belang dat de stomaverpleegkundige hierbij betrokken is, omdat deze beleidsonderdelen de voorwaarden voor haar beroepsuitoefening vormen.

Beheersmatig heeft de stomaverpleegkundige een aantal voorwaardenscheppende taken. Het gaat bijvoorbeeld om het bijhouden van standaardvoorraden stomamaterialen en het adviseren op het gebied van materiaal, rekening houdend met budgettaire mogelijkheden.

Behandelplannen en zorgplannen die door een stomaverpleegkundige zijn opgesteld, zullen ook door andere hulpverleners en binnen meerdere settings ten uitvoer moeten worden gebracht. Continuïteit in stomazorg is immers een maatstaf voor de kwaliteit ervan.

Voor de stomaverpleegkundige ligt hier de opgave om behandelmethoden en ondersteunende maatregelen met betrekking tot stomazorg overdraagbaar te maken, zodat anderen dan de stomaverpleegkundige stomazorg verlenen in overeenstemming met een standaard.

A. Kerntaak: Bijdragen aan bedrijfsvoering en beheer van de organisatie-eenheid

Competentie

De stomaverpleegkundige levert een bijdrage aan bedrijfsvoering en beheer van haar organisatie-eenheid, zodat de organisatie-eenheid – als uitvalsbasis voor haar eigen functioneren - zo efficiënt en effectief mogelijk kan functioneren.

Dit betekent in concreet handelen en gedrag dat de stomaverpleegkundige:

- voorwaarden hanteert voor een goed werkklimaat
- een bijdrage levert aan de ontwikkeling van het beleid van de organisatie-eenheid
- meedenkt over en uitvoering geeft aan het beleid
- signalen oppikt die kunnen leiden tot veranderingen
- oplossingsrichtingen formuleert voor dagelijkse problemen
- open staat voor ontwikkelingen binnen de organisatie
- de problemen omschrijft die worden ondervonden bij de uitvoering van de taken en functies en mogelijke oorzaken daarvan
- bureauactiviteiten uitvoert en - geautomatiseerde - registratie- en informatiesystemen hanteert
- bijdraagt aan het beheer van de eenheid, vooral met betrekking tot:
  - o de dagelijkse bedrijfsvoering
  - o de voorwaarden scheppende taken en logistieke processen
- op effectieve en efficiënte wijze omgaat met materiële, financiële en personele middelen
- het gebruik van materiaal en financiële middelen bewaakt en beoordeelt. Dit omvat:
  - o het testen van nieuw stomamateriaal
  - o het zorgvuldig omgaan met materiaal
  - o het zorgvuldig keuzes maken bij de aanschaf van materiaal
  - o het beheren van het eigen budget.

B. Kerntaak: Bijdragen aan het beleid m.b.t. stomazorg van de zorginstelling

Het beleid m.b.t. stomazorg van de zorginstelling heeft betrekking op een uniforme en gestandaardiseerde wijze van uitvoering van stomazorg door alle hulp en zorgverleners binnen de zorginstelling. Daarmee heeft het ook betrekking op toepassing van methoden en technieken, gebruik van producten en materialen, en registratie- en rapportagesystemen.

Competentie

De stomaverpleegkundige levert een bijdrage aan het totstandkomen en invoeren van beleid m.b.t. stomazorg binnen de zorginstelling, zodat de stomazorg binnen en buiten de instelling – onder de juiste omstandigheden – op kwalitatief hoog niveau kan worden verleend.

Dit betekent in concreet handelen en gedrag dat de stomaverpleegkundige:

- input geeft aan beleid m.b.t. stomazorg met al ontwikkelde protocollen en richtlijnen op het gebied van stomazorg
- adviseert in de keuze voor specifieke materialen en producten, en haar keuze onderbouwt
- haar bijdrage levert op basis van evaluatiegegevens over stomazorg en over het gebruik van materialen en producten
- initiatieven en verantwoording neemt voor een samenhangende en multidisciplinaire benadering van stomazorg voor individuele zorgvragers.

C. Kerntaak: Het (mede) ontwikkelen van richtlijnen en protocollen

Competentie

Om behandelmethoden en ondersteunende maatregelen met betrekking tot stomazorg, overdraagbaar te maken, ontwikkelt de stomaverpleegkundige hiervoor richtlijnen en protocollen, zodat de kwaliteit van stomazorg gegarandeerd wordt, bij uitvoering door andere hulpverleners.

Dit betekent in concreet handelen en gedrag dat de stomaverpleegkundige:

- richtlijnen en protocollen ontwikkelt voor behandelmethoden met een bewezen effect in stomazorg
- richtlijnen en protocollen ontwikkelt voor maatregelen met een bewezen effect in aanvulling of ondersteuning bij stomazorg
- richtlijnen en protocollen ontwikkelt voor toepassing van materialen en producten met een bewezen effect voor stomazorg
- een bijdrage levert aan de invoering van protocollen en richtlijnen, i.s.m. de protocollencommissie.

Bijlagen

Begrippenlijst

Format beroepsdeelprofiel	Raamwerk met richtlijnen dat beroepsdeelprofielen voorziet van een gestandaardiseerde basis.
Beroepsdeelprofiel	Een verbijzondering van het verpleegkundig beroepsprofiel, gericht op een expliciete beschrijving van verpleegkundige beroepsuitoefening, verbonden aan een niveau en een welomschreven groep zorgvragers.
Verpleegkundige beroepsstructuur	Structuur van niveaus en deelgebieden in verpleegkundige beroepsuitoefening.
Niveau van verpleegkundige beroepsuitoefening	Beroepsuitoefening geordend naar verpleegkundige bekwaamheid, die parallel loopt met een groei in professionele beroepsuitoefening en met beroepservaring. Een niveau in beroepsuitoefening is niet alleen gekoppeld aan specialisatie in een bepaald type zorg.
Deelgebied van verpleegkundige beroepsuitoefening	Een te onderscheiden deel of terrein van verpleegkundige beroepsuitoefening, op basis van een representatieve groepering van zorgvragers met eigen, herkenbare en te generaliseren zorgvragen.
Differentiatie	Een te onderscheiden vorm van verpleegkundige zorg aan specifieke zorgvragers binnen een bepaald deelgebied op een bepaald niveau.
Kerntaken	Sets van inhoudelijk samenhangende beroepsactiviteiten die door een belangrijk deel van de verpleegkundigen worden uitgeoefend. Zij weerspiegelen de kenmerkende werkzaamheden van de verpleegkundige, geordend in logische volgorde van het beroep.
Kernopgaven	De opgaven of problemen waarmee een verpleegkundige regelmatig te maken heeft, die kenmerkend zijn voor het beroep en waarbij van de verpleegkundige een oplossing en een aanpak wordt verwacht. Dergelijke problemen stellen de verpleegkundige voor keuzes of dilemma's en zijn daarmee complex van aard.
Preventie	Bestrijden van risicofactoren en het bevorderen van positieve determinanten van gezondheid om nieuwe gevallen van problemen van gezondheid te voorkomen (primaïr), vroegtijdig risicofactoren van ziekte of problemen van gezondheid op te sporen en te behandelen (secundair) en om ernstiger gevolgen van bestaande problemen te voorkomen (tertiaïr).
Specialisatie	Afzonderlijk beoefend deel van een tak van wetenschap: daar waar men zich bijzonder op toelegt.
Turnover Transfer	Doorstroming. De mate waarin een verpleegkundige competenties toepast in uiteenlopende beroepsmatige situaties.
Verpleegkundige beroepsstructuur Verplegen	Structuur van niveaus en deelgebieden in verpleegkundige beroepsuitoefening. Het beroepsmatig ondersteunen en beïnvloeden van de vermogens van de zorgvrager bij feitelijke of potentiële reacties op gezondheids- of daaraan gerelateerde bestaansproblemen, en op behandeling of therapie, om het evenwicht tussen draagkracht en draaglast te handhaven of te herstellen.

Geraadpleegde literatuur

Format Beroepsdeelprofielen AWW, (Utrecht 2002)

Functieprofiel Stomaverpleegkundige WSN (1997)

E. Leistra e.a., *Beroepsprofiel van de verpleegkundige* (Utrecht 1999)

A. Pool e.a., *Met het oog op de Toekomst. Beroepscompetenties van hbo-verpleegkundigen* (Utrecht 2001)

Opstellers beroepsdeelprofiel

Dit beroepsdeelprofiel is tot stand gekomen binnen het kader van het programma Beroepsontwikkeling van de Algemene Vereniging Verpleegkundigen en Verzorgenden (AWV). Het is samengesteld door de ontwikkelgroep Beroepsdeelprofiel Stomaverpleegkundige, bestaande uit vertegenwoordigers van de Vereniging Verpleegkundigen Stomazorg Nederland (WSN):

Carla van Eekelen, stomaverpleegkundige

Ria Hermus, stoma-, wond- en decubitusconsulent

Anneke Leenman, verpleegkundig specialist

Jeanette Nomden-Rip, stomaverpleegkundige

Peter van der Ven, productmanager